

**ELŻBIETA STRZELECKA
MAGDALENA WOŻNA**

Politechnika Łódzka, Wydział Budownictwa, Architektury
i Inżynierii Środowiska, Kolegium Gospodarki Przestrzennej;
al. Politechniki 6, 90-924 Łódź;
elzbieta.strzelecka@p.lodz.pl; magdalene.wozna@gmail.com

**HORTICULTURAL EXPO 2024 W ŁODZI
A AGROKULTURA MIEJSKA**

Abstract: Horticultural EXPO 2024 in Lodz and Urban Agriculture. Cities seeking their individual development path use various development models. Urban development management through large urban projects is an expression of departure from the so-called global change regulated urbanism to urbanism through projects. This approach is also used by the city of Lodz, recovering, *e.g.* through large revitalization projects, its industrial heritage, but processed and adapted to the needs of current residents. The Horticultural EXPO 2024 exhibition (so-called Green EXPO) planned in Lodz belongs to the highest world-class exhibitions, *i.e.* class A1. The topics of this type of exhibition focus on various aspects related to, among others with greenery in cities, ecology, agriculture and gardening. It is another development opportunity for Lodz in accordance with a relatively new and innovative model – urban agriculture – in urban planning. The article presents the historical context of the organization of the exhibition, the results of research on the needs and expectations of the inhabitants of Lodz related to the planned exhibition, including the spatial aspect, the importance of the exhibition for the needs of shaping a healthy living environment.

Keywords: Horticultural EXPO in Lodz, municipal greenery, sustainable development, urban agriculture, urbanism through projects.

JEL codes: R11, R12, Q10, Q17

Wstęp

W planowaniu przestrzennym miast, na skutek globalnych przemian, nastąpiło odejście od „modelu zamkniętego”, ukierunkowanego na szczegółowe i doskonałe planowanie rozwoju na rzecz „otwartego modelu”, zakładającego osiąganie celów przez stopniowe, cząstkowe działania. Według Tölle, od połowy lat 80. XX w., planowanie zorientowane na projekt jest „formą pośrednią pomiędzy otwartym a zamkniętym modelem.” Projekt miejski jest nowym narzędziem zarządzania rozwojem miast, w którym punkt ciężkości przenoszony jest z treści na same procesy. Istotne są duże projekty, a procesy planowania oznaczają koncentrację na konkretnych działaniach, które są ograniczone przestrzennie, czasowo i treściowo, ale i dotyczą dużych obszarów zadań. Autor zaznacza, że wielkie projekty, będące konsekwencją „globalizacji rynków nieruchomości”, dostarczają wzorcowych rozwiązań dla rozwoju całego miasta lub regionu lub też tworzą „wielkie wydarzenia”, dając tym samym pozytywny impuls do rozwoju [Tölle 2010: 27-29].

Wobec ekonomiczno-społecznych przemian globalnych w rozwoju miast odchodzi się od modelu ekspansji miast na rzecz odnowy, przebudowy i rewitalizacji. Miasto Łódź podlega tym właśnie przemianom i dobrze wykorzystuje potencjał poprzemysłowy do poprawy jakości życia w mieście, ale również do zmiany własnego wizerunku. Rozwój miasta oparty jest na hybrydowym modelu, w tym m.in. na: modelu rewitalizacji, modelu rozwoju „miasta do wewnątrz”, czy też „zielonego miasta”. Przygotowania Łodzi do organizacji światowej wystawy Horticultural EXPO 2024 (Zielone EXPO lub EXPO Ogrodnicze) w najbardziej prestiżowej klasie A1, stwarzają możliwość wykorzystania innego modelu rozwoju – agrokultury miejskiej.

Horticultural EXPO promuje różne sektory ogrodnictwa i ich produkty, buduje opinię publiczną na ten temat, ułatwia komunikowanie się ze społeczeństwem, rządami i przedstawicielami przemysłu ogrodniczego, sprzyja ogólnoświatowej współpracy w zakresie profesjonalnego ogrodnictwa. Podstawę funkcjonowania wystawy stanowią: zrównoważony rozwój, Park EXPO i gościnność. Wystawa wspiera miasto gospodarza i kraj w budowaniu prestiżu oraz marki na arenie międzynarodowej, a także w promowaniu nowego wizerunku, np. jako miasta zielonego, miasta turystycznego, miasta innowacyjnego, z uwzględnieniem aspektów modernizacji, innowacji, rozwoju kulturalnego i naukowego. Realizacja wystawy

nawiązuje do zasady zrównoważonego rozwoju poprzez pryzmat kultury, dyplomacji, rozrywki, nauki, technologii i architektury, ograniczania zanieczyszczeń środowiska, emisji, wykorzystania zielonej i niebieskiej infrastruktury. Pierwsza wystawa Horticultural EXPO kategorii A1 „Floride” odbyła się w Rotterdamie (Holandia) w 1960 r., a kolejne miały miejsce m.in. w: Hamburgu, Wiedniu, Paryżu, Montrealu, Monachium, Liverpoolu, Osace, Zoetermeer, Stuttgarcie, Kunmingu, Haarlemmermeer, Rostocku, Chiang Mai, Venlo, Antalyi i ostatnio w Pekinie (2019). W większości tych miast wystawę zaprojektowano na obrzeżach miast lub poza nimi, co pozwoliło na bezkolizyjne projektowanie całego przedsięwzięcia. Podobne przedsięwzięcia realizowane są w ramach wystaw ogrodniczych BUGA, ale są one zorientowane na prezentację najnowszych trendów w architekturze krajobrazu [Kuc 2014].

Opracowanie stanowi wkład w dyskusję na temat wpływu organizacji tego typu wystaw na rozwój miasta. Realizacja badań ankietowych mieszkańców Łodzi pod kątem ich opinii dotyczących wystawy Horticultural oraz ich wyniki stały się inspiracją dla autorek do wykorzystania ich jako punktu wyjścia do zaprezentowania posiadanych przez Łódź potencjałów związanych z różnymi formami agrokultury miejskiej. Ankieta badawcza została opracowana we współpracy z dr Anną Wierzbicką, zastępcą kierownika Oddziału ds. EXPO Urzędu Miasta Łodzi oraz dr inż. arch. Marią Dankowską, prezesem TUP – Oddział Łódź. W pracy wykorzystano też wnioski wynikające z warsztatów organizowanych przez UMŁ, w tym we współpracy z PricewaterhouseCoopers [Woźna 2019]. Pytania badawcze dotyczyły m.in. poznania opinii mieszkańców na temat kierunków rozwoju Łodzi, czynników wpływających na jakość ich życia, w tym zielonej i niebieskiej infrastruktury miasta (aspekty zdrowotne), oczekiwań i potrzeb związanych z ideą Horticultural EXPO 2024.

1. Model agrokultury miejskiej

W urbanistyce światowej i krajowej funkcjonują już modele rozwoju miast, związane z miejsko-wiejskimi innowacjami urbanistycznymi. Wiąże się to zdaniem Rembarz z odejściem od kulturowego kanonu miejskości w stronę różnicowania się równouprawnionych stylów życia, generujących zapotrzebowanie na indywidualność i personalizację przestrzeni [Rembarz 2019]. W literaturze przedmiotu wymieniane są takie modele, jak: agriculture urbanism [Philips 2013], model międzymiasta [Sieverts et al. 2005], model

agri-hood dla stref podmiejskich¹, model rozwoju małych miast sieci Citta-slow² (Międzynarodowa Sieć Miast Dobrego Życia) oparty na modelu slow life [Strzelecka 2017], autorska koncepcja slow-przedmieścia, łącząca model miast Citta-slow, międzymiasta [Rembarz 2019], innowacje typu: produkcyjne (jadalne) krajobrazy³, food justice czy też obywatelskie rolnictwo [Rembarz 2019]. Modele te są odpowiedzią na dehumanizację centralnych dzielnic dużych miast, zmieniające się trendy żywieniowe i zdrowotne na świecie, rosnącą świadomość mieszkańców miast dotyczącą wykorzystania lokalnych potencjałów miejsca, w tym nieużytków.

W polskiej literaturze pojęcie urban agriculture (lub urban farming oraz city farming) nie ma utrwalonej, jednoznacznej definicji. Autorską definicję miejskiej agrokultury, jako trafnego odpowiednika urban agriculture, zaproponował Sroka. Nawiązując do najbardziej cenionych koncepcji miejskiej agrokultury, takich autorów, jak: Mougeot, Lohrberg, Timpe, Schultz oraz organizacji FAO, autor opisał to pojęcie jako: działalność, która polega na świadomym i celowym sterowaniu procesami biologicznymi roślin i zwierząt w celu wytworzenia produktów żywnościowych i nieżywnościowych zarówno na cele komercyjne, jak też na własne potrzeby. Odbywa się ona wewnątrz miast oraz na obszarach przestrzennie i funkcyjnie z nimi związanych. W procesach produkcyjnych wykorzystywane są zasoby naturalne, materialne, jak również zasoby pracy oraz usługi występujące głównie na terenie miasta i strefy podmiejskiej [Sroka 2014]. Miejska agrokultura ma swój wymiar przestrzenny, podmiotowy, przedmiotowy, funkcjonalny i dychotomiczny.

W Łodzi występują główne formy miejskiej agrokultury, tj. miejskie rolnictwo i miejskie uprawy ogrodnicze [Studium 2019], a ich strukturę i kryteria doboru ilustruje ryc. 1. Miejskie uprawy ogrodnicze, w tym rodzinne ogrody

¹ Jest to zaplanowany zespół mieszkaniowy zintegrowany przestrzennie z gospodarstwem rolnym, dostarczającym wartościowej żywności i rekreacji. Różne modele organizacyjne określają zasady udziału mieszkańców (wspólnota zamknięta) w uprawie roli – definicja The Urban Land Institute (ULI), światowej sieci ekspertów nieruchomości. Według ULI koszt prowadzenia gospodarstwa rolnego w USA jest dziś porównywalny z ceną utrzymania zieleni w osiedlu mieszkaniowym o podobnej powierzchni.

² W miastach Citta-slow m.in. wspierana jest produkcja i zastosowanie produktów spożywczych otrzymanych dzięki technikom naturalnym, z wyłączeniem produktów modyfikowanych genetycznie; chronione są produkty z tradycjami regionalnymi; zalecana jest ochrona dawnych sadów i innych założeń rolniczych na terenie miasta.

³ Systemowe łączenie zaopatrzenia metropolii w zdrową i dostępną żywność z proekologicznym zagospodarowaniem miejskich, zielonych nieużytków na realizację potrzeb społecznych.



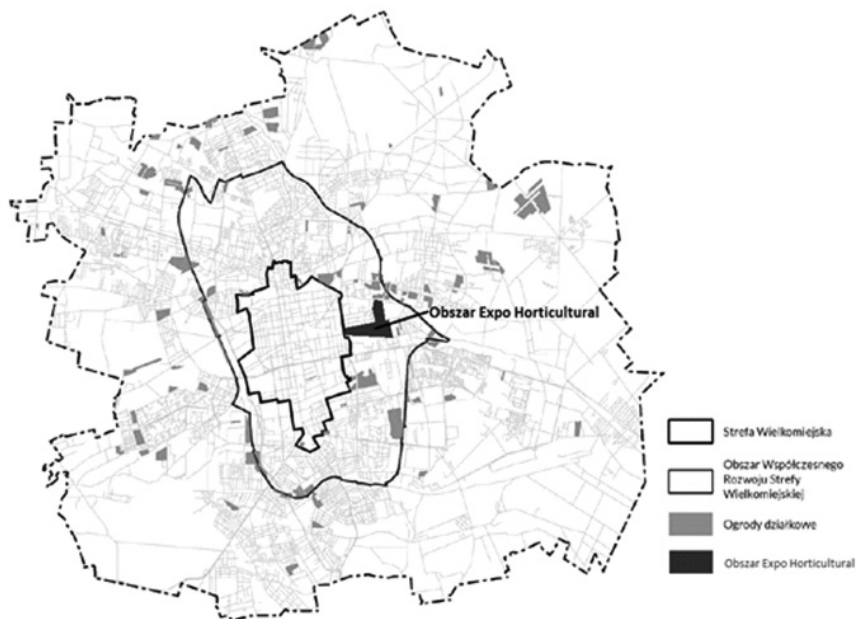
Ryc. 1. Podstawowe formy miejskiej agrokultury

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Sroka 2014: 98].

działkowe (ROD) oraz ogrody prywatne czy osiedlowe są uwzględniane w przygotowaniach Zielonego EXPO w Łodzi, gdyż ich potencjał jest znaczący. Ogrody działkowe były zakładane w Łodzi od 1906 r. do początku lat 90. XX w. Położone są głównie w strefie zurbanizowanej miasta, w tym prawie połowa z nich w pobliżu linii kolejowych lub blisko terenów przemysłowych (ryc. 2).

Powierzchnię 718 ha tworzy łącznie 101 rodzinnych ogrodów, co stanowi ok. 2,54% powierzchni miasta i plasuje Łódź w tym zakresie na trzecim miejscu w Polsce po Wrocławiu i Poznaniu [Szkup 2013: 46]. Ogrody działkowe zajmują powierzchnię większą, niż łódzkie parki miejskie. Właścicielem większości terenów ROD jest gmina Miasto Łódź (ok. 42%) oraz osoby fizyczne i prawne (ok. 26%). Na jednego mieszkańca Łodzi przypada 9,7 m² ogrodów działkowych [Studium 2019]. Użytkownicy działek, w ramach czynnego wypoczynku, zajmują się m.in.: uprawą roślin ozdobnych (ok. 76%), uprawą warzyw i owoców (ok. 59%), biesiadowaniem (ok. 41%), hodowlą (ok. 1%) [Szkup 2013: 193].

Ogrody działkowe odgrywają istotną rolę w systemie zieleni miejskiej – wzmacniają system terenów zieleni publicznie dostępnej. Pełnią też ważną funkcję społeczną. Dlatego należy je zachować w systemie przestrzeni miejskich, mimo presji przekształceń ich na tereny o innych funkcjach (głównie w Strefie Wielkomiejskiej). Zgodnie z obowiązującymi przepisami władze lokalne są zobowiązane do tworzenia warunków do rozwoju ROD.



Ryc. 2. Położenie ogrodów działkowych na tle stref wyznaczonych w *Strategii przestrzennego rozwoju Łodzi 2020+* (stan na 2017 r.)
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Studium 2019: 76].

Odrębną kwestię stanowi potrzeba i możliwość włączenia ogrodów działkowych w system terenów przestrzeni ogólnodostępnych, półpublicznych [Studium 2019]. Z punktu widzenia organizowanego Zielonego EXPO może mieć to znaczenie, jeżeli planowane jest zwiedzanie tych ogrodów przez uczestników wystawy.

Łódzkie ogrody działkowe, prywatne ogrody, jak też gospodarstwa rolne oraz ogrodnicze w satelickich miejscowościach, np.: Skierniewice, Rogów, Łowicz, Łask, stwarzają szansę na pokazanie dorobku lokalnych środowisk oraz innowacyjnego podejścia do lokalnej produkcji żywności.

2. Droga Łodzi do Horticultural EXPO

Łódź posiada już doświadczenia związane z wystawami ogrodniczymi. W 1892 r. dziewięćdziesięciu pięciu regionalnych wystawców wzięło udział w I Ogólnej Wystawie Ogrodniczej Guberni Piotrkowskiej w Łodzi w pierwszym publicznym parku miasta – obecnym Parku Źródlika I. Wznie-

siono wówczas 20 drewnianych pawilonów wystawienniczych, restauracje, cukiernię, ażurową altanę, scenę teatralną. Pawilon Edwarda Herbsta prezentował m.in. kolekcję storczyków, a Anny Scheiblerowej – rośliny tropikalne i ogromny zbiór ich owoców. Plan wystawy sporządził Franciszek Szanior, a wykonawstwo nadzorował starszy ogrodnik Scheiblerów – Dietrich Bahr [Woźna 2019: 32].

Droga Łodzi do Horticultural EXPO była dość trudna. Zmianę wizerunku, z miasta przemysłowego na miasto nowoczesne i dobrze zagospodarowane, wspierają obecnie duże projekty rewitalizacyjne w Łodzi, takie jak np.: Manufaktura (m.in. CEE Quality Awards, Best Developer Award, European and Global Award), Księży Młyn (Najlepsza praktyka miejska w europejskim programie URBACT), Nowe Centrum Łodzi wraz z EC1 (Bryła Roku 2013, MP Power Awards 2015, Lodołamacze 2017 w kategorii przestrzeni publicznej i Nowe Cuda Polski – Planetarium EC1, dla Bramy Miasta – Property Design Awards 2020), Textorial Park (nagroda „Najważniejsza inwestycja roku 2008”), Monopolis (nominacja do nagrody MIPIM Awards 2020). Są one częścią rewitalizacji obszarowej prowadzonej w Łodzi, w ramach której wykorzystywana jest współpraca z kapitałem zagranicznym. Podejmowane ostatnio projekty rewitalizacyjne mają cechy tzw. rewitalizacji społecznej. Łódź, wraz z Wałbrzychem i Bytomiem, realizuje programy pilotażowe Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju w celu wypracowania nowych modeli wspierających proces rewitalizacji (model: zasiedlania nieruchomości po rewitalizacji, domu wielopokoleniowego, latarnika społecznego oraz gospodarza obszaru). Wizerunek Łodzi dzięki procesom rewitalizacyjnym oraz szeregowi imprez kulturalnych zmienia się zarówno w kraju, jak i za granicą. Efektem opisanych zmian było zajęcie przez Łódź drugiego miejsca na świecie w rankingu Lonely Planet, dotyczącego miejsc warty odwiedzenia w 2019 r. Programy rewitalizacji w Łodzi obejmują obecnie również projekty rewaloryzacyjne dotyczące Parku Moniuszki i Parku Helenów, tworzenie przestrzeni zielonych w postaci m.in. skwerów, parków kieszonkowych, wprowadzania zieleni wzdłuż ciągów komunikacyjnych, czy też zakładania woonerfów.

Władze lokalne podjęły wcześniej inne wyzwania zmierzające do tego, by Łódź stała się „zielonym miastem”, dzięki nie tylko posiadanemu dziedzictwu, ale również poprzez udział w światowych wystawach organizowanych przez International Association of Horticultural Producers (AIPH). Zajmuje się ono promowaniem producentów ogrodnictwa oraz organizowaniem międzynarodowych wystaw i festiwali zieleni, ogrodnictwa i kwiatów.

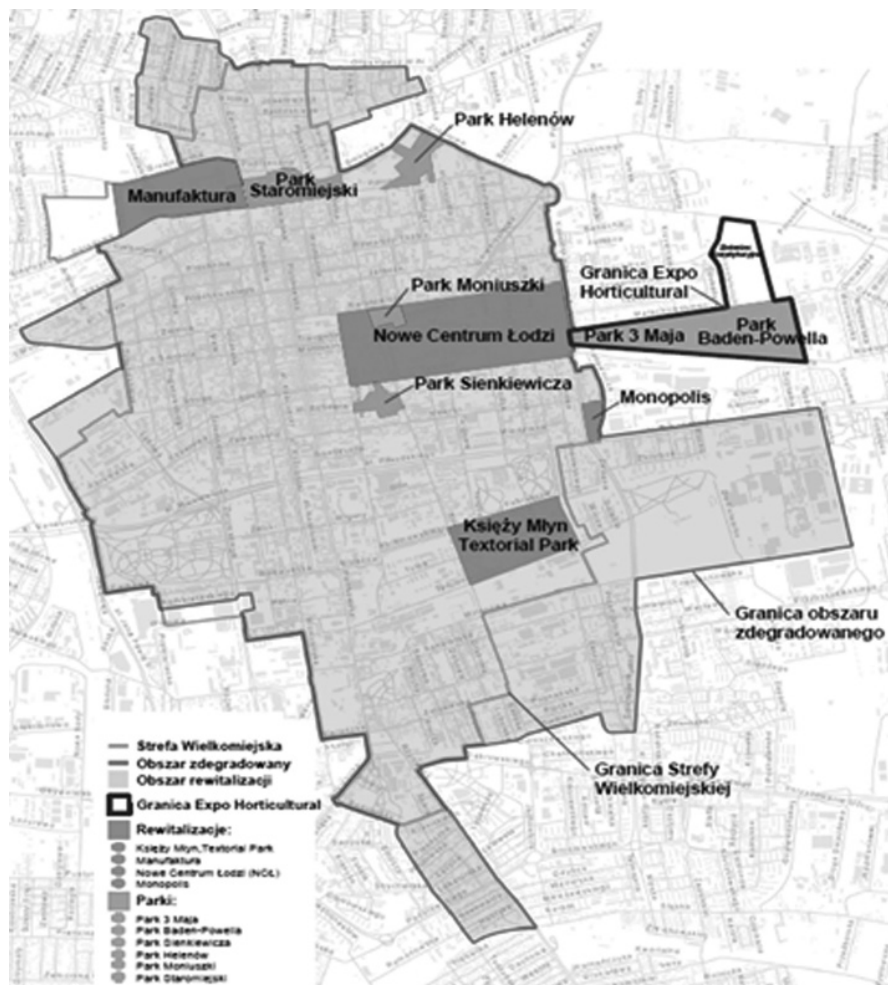
Starania Łodzi w 2017 r. o zorganizowanie EXPO International 2022/2023 (tzw. Małe EXPO)⁴, niestety zakończyły się niepowodzeniem; Łódź przegrała z Buenos Aires kilkoma punktami. Doświadczenie wyniesione z tych działań pozwoliło urzędowi miasta na przygotowanie nowej oferty, która została zaakceptowana w 2018 r. przez AIPH we współpracy z BIE (Bureau International des Expositions), czyli organizacją nadzorującą wystawy międzynarodowe. Tym razem chodzi jednak o organizację wystawy Horticultural EXPO 2024 w klasie A1 (World Large Horticultural Exhibition)⁵. Jest to pierwsza wystawa tego typu w Polsce. Tematem wystawy w Łodzi jest Natura Miasta (Nature of the City), którego wymiar pogłębiany jest przez szczegółowe odniesienia, takie jak: Natura Życia – dom i najbliższe otoczenie; Natura Biznesu – społecznie odpowiedzialna gospodarka; Natura Czasu Wolnego – czas wolny, hobby i rekreacja; Natura Zdrowia – bezpieczne i ekologiczne społeczeństwo oraz Nasza Natura – nasza obecność w społeczeństwie i poczucie wspólnoty.

W przypadku Łodzi Zielone EXPO ma być realizowane w samym mieście, poza Strefą Wielkomiejską, ale w bezpośrednim jej sąsiedztwie (ryc. 3). Strefa ta, w zdecydowanej większości, pokrywa się ze Specjalną Strefą Rewitalizacji. Teren planowanej wystawy, o powierzchni 77,3 ha, znajduje się w pobliżu terenu Nowego Centrum Łodzi. Rozciąga się pomiędzy ulicami: Kopcińskiego, Konstytucyjną, Małachowskiego oraz Niciarnianą i obejmuje zabytkowy Park 3 Maja, Park Baden-Powella, Zieleniec przy ul. Konstytucyjnej, tereny dawnych torów kolejowych relacji Łódź – Warszawa oraz zieleni nieurządzonej, położonej na południe od ww. parków. Występuje tutaj wiele zespołów pofabrycznych, zlokalizowanych nad historycznymi rzekami, przy których zakładane były ogrody, tworzące liniowy układ zieleni. Teren jest dobrze skomunikowany, znajduje się blisko Dworca: Łódź Fabryczna i Łódź Niciarniana oraz głównych szlaków komunikacji miejskiej. Około 90% terenu należy do Miasta i Skarbu Państwa oraz do Uniwersytetu Medycznego. Lokalizacja wystawy stwarza wiele wyzwań, w szczególności dotyczących aspektów komunikacyjnych i bezpieczeństwa publicznego.

⁴ EXPO 2022/2023 to wystawa typu: International lub inaczej Specialized EXPO (wymagana powierzchnia – 25 ha, czas trwania – 3 miesiące).

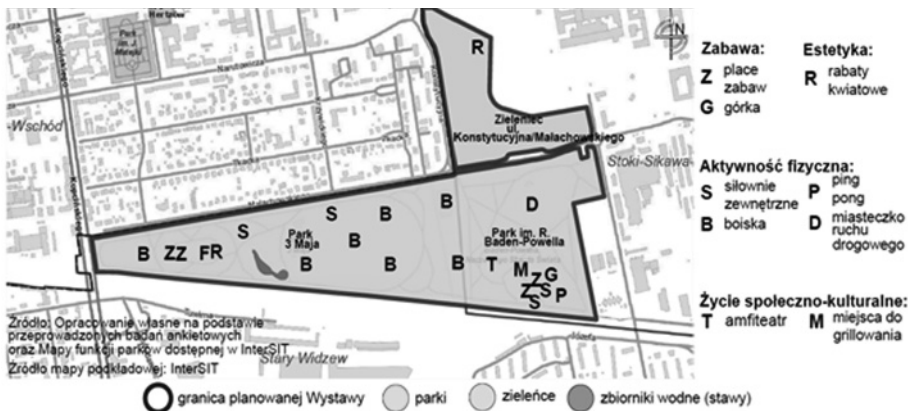
⁵ Inaczej: Zielone EXPO lub EXPO Ogrodnicze; organizuje AIPH we współpracy z BIE; wymaga powierzchni min. 50 ha oraz akceptacji BIE. Tematyka: aspekty związane m.in. z zielenią w miastach, ekologią, agrokulturą i ogrodnictwem. Wystawy typu A1 należą do tych najbardziej prestiżowych, odbywają się co 2 lata i trwają od 3 do 6 miesięcy.

Goście EXPO mają być też zapraszani do innych części miasta. Wystawa swoim programem ma objąć osiedla sąsiadujące z terenem wystawy, trasy piesze i rowerowe biegnące przez atrakcyjne miejsca Łodzi, w tym: parki historyczne, tereny aktywne przyrodniczo, osiedla poprzemysłowe, zabytki, pomniki, Stare Polesie z historycznymi i współczesnymi rozwiązaniami przestrzennymi.



Ryc. 3. Lokalizacja Horticultural EXPO 2024 w relacji do Strefy Wielkomięjskiej, wybranych terenów rewitalizacji oraz parków miejskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Uchwała 2016].



Ryc. 4. Istniejące funkcje i wyposażenie parków na terenie planowanej wystawy Horticultural EXPO 2024 w Łodzi

Źródło: [Woźna 2019].

Wspólnoty mieszkaniowe będą zachęcane do zgłaszania miejsc, które mogą być odwiedzane przez gości EXPO. Planowane jest także włączenie w plan tras wizyt – ogrodów działkowych. Istniejące obecnie funkcje i wyposażenie parków, objętych planowaną wystawą wraz z pobliskimi terenami zieleni miejskiej dotyczą czterech aspektów: estetyki, zabawy, aktywności fizycznej, życia społeczno-kulturalnego (ryc. 4). W ramach przygotowywanego studium wykonalności przewiduje się wiele zmian dotyczących terenów zieleni miejskiej.

3. Analiza i wyniki badania ankietowego

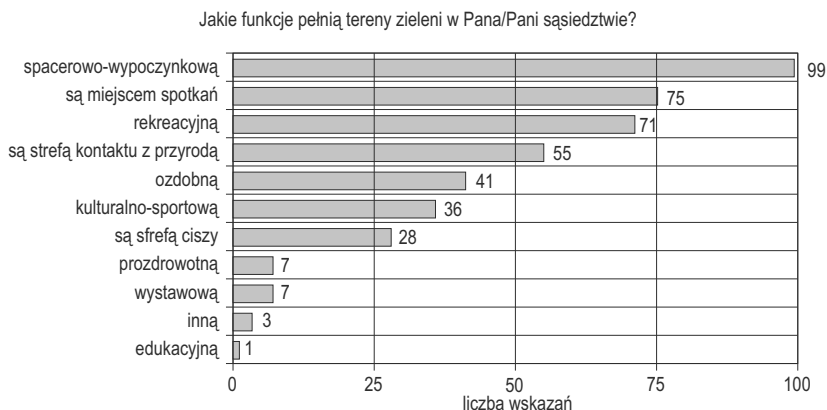
W Łodzi badaniami ankietowymi dotyczącymi organizacji Zielonego EXPO objęto 120 osób, głównie mieszkańców miasta, w tym 60 osób zamieszkujących osiedla: Stary Widzew, Śródmieście-Wschód, Stoki-Sikawa-Podgórze. Kobiety stanowiły 74,2% badanych, a mężczyźni – 25,8%. Badania prowadzono w ostatnim kwartale 2019 r., tj. wyprzedzały one etap przygotowania studium wykonalności dla Zielonego EXPO [Woźna 2019].

Według ankietowanych Łódź jest obecnie przede wszystkim miastem stale rozwijającym się (33% osób). Postulowane kierunki rozwoju miasta to: ośrodek przemysłów kreatywnych (61%), ośrodek akademicki (52%) oraz miasto atrakcyjnych terenów zieleni (43%). Istotnymi dla respondentów czynnikami jakości życia są m.in.: dobre warunki mieszkaniowe (59,2% osób),

bliskość zieleni miejskiej (55,8%), dostęp do usług publicznych (50,0%), formy wodne (47,5%), bliskość sklepów (42,5%), różne formy komunikacji miejskiej (39,2%), atrakcyjnie zorganizowane miejsca publiczne (35,0%), estetyka miasta (np. ogrody kompaktowe, trawniki, drzewa, kwietniki, etc.) – 28,4%, dostęp do kultury (24,2%), bezpieczeństwo publiczne (18,2%). Tereny zieleni miejskiej powinny pełnić, zdaniem badanych, takie funkcje, jak: spacerowo-wypoczynkową, rekreacyjną, funkcję miejsca spotkań, czy też strefy kontaktu z przyrodą (ryc. 5).

Dla ok. 84% badanych tereny zieleni mają wpływ na zdrowie mieszkańców, w tym jest on istotny dla 40,0% osób. Około 14% mieszkańców uważa, że mają one niewielki wpływ lub że nie mają wcale wpływu na zdrowie. Wśród propozycji działań prozdrowotnych na terenie planowanej wystawy Horticultural EXPO znalazły się: miejsca aktywności fizycznej (np. street workout'u) – 60,8%, SPA w „koronach drzew” – 56,7%, herbarium (uprawy roślin leczniczych, ziół) – 53,4%, strefy zdrowia psychicznego (m.in. miejsca do medytacji, ćwiczeń jogi, miejsca kontemplacji) – 45,0%, tężnia solankowa – 42,5, ogrody sensoryczne – 34,2%, miejsca aromaterapii (np. gazony z różami i ławkami) – 31,7%, wprowadzenie miejsc jonizacji powietrza (np. zbiorniki wody, fontanny) – 28,3%. Inne propozycje to stworzenie: pasieki miejskiej, ogrodu ekologiczno-społecznego, placów zabaw, strefy artystycznej i piknikowej (2,5%).

Zdaniem ankietowanych Urząd Miasta Łodzi powinien wdrożyć takie rozwiązania, które mogą służyć mieszkańcom i odwiedzającym tak w czasie, jak i po zakończeniu wystawy, zwiększając tym samym atrakcyjność Łodzi.



Ryc. 5. Funkcje terenów zieleni

Źródło: [Woźna 2019].

Wśród propozycji znalazły się: poprawa zagospodarowania przestrzennego poprzez uporządkowanie terenów publicznych (59,1%), poprawa estetyki miejsc publicznych (np. tworzenie ogrodów kompaktowych, nowych murali – o tematyce zieleni/dorobku Łodzi, wymiana infrastruktury towarzyszącej parkom np. oświetlenia) – 55,8%, wprowadzenie nowych sposobów retencjonowania wody (wód opadowych, np. do nawadniania zieleni miejskiej), stworzenie ogrodów deszczowych (54,2%), rewitalizacji terenów zieleni (53,3%), zwiększenia powierzchni parków i terenów zieleni atrakcyjnych pod względem funkcji, np. utworzenie ulic-ogrodów, wprowadzenie zielonych dachów i ścian, drzew na przystankach taxi (40%). Z sondażu on-line, przeprowadzonego przez UMŁ (2535 respondentów) wynika, że atrakcyjność parków związana jest ze zbiornikami wody oraz możliwością aktywnego i biernego wypoczynku. Natomiast aranżacja terenu wystawy będzie wymagać zapewnienia toalet publicznych, nowych mebli miejskich, stworzenia ogrodu nietypowych roślin, zbiorników wody, ale także pamiętania o aspektach recyklingu oraz smogu. Respondenci uważają także, że organizacja EXPO 2024 pozytywnie wpłynie na rozwój miasta oraz jego wizerunek [Sondaż 2019].

Większość ankietowanych uważa, że należy zwiększyć wydatki na tereny zieleni i związane z nimi inwestycje w kolejnych latach, zwłaszcza w dzielnicach związanych z Zielonym EXPO – 76,7% osób [Woźna 2019].

W 2019 r. w ramach warsztatów z udziałem środowisk akademickich, organizowanych przez UMŁ i firmę PwC (studium wykonalności), zgłoszono różne oczekiwania dotyczące organizacji wystawy EXPO, takie jak [Woźna 2019]:

- EXPO a przestrzeń miejska, uwzględnianie projektowania uniwersalnego;
- zieleni i jej różnorodność, regulacja opieki nad zielenią (Strategia Zarządzania Zielenią), poszanowanie drzew, przesadzenie ich i przycinanie, uprawa drzew owocowych, wprowadzenie łąk kwietnych w mieście, odpowiedni sposób przycinania trawników, pokazanie łódzkich ogrodów działkowych, rewitalizacja parków w otoczeniu wystawy;
- pokazanie łódzkich rzek, nowoczesne technologie z zakresu gospodarowania wodą w mieście, retencji wód opadowych, unikanie betonowania terenów;
- organizacja imprez satelickich, np. w Rogowie, Łasku, Łowiczu, Skiernewicach związanych z produkcją rolniczą, rynek owocowo-warzywny, handel zdrową żywnością;
- zdrowotność miasta, projekt Akademia Zdrowia;
- biogospodarka, jako temat kongresu.

Podsumowanie

Horticultural EXPO 2024 może przyczynić się do dalszego przestrzennego uporządkowania miasta oraz poprawy jakości życia w mieście, dzięki połączeniu modelu „zielonego miasta” z modelem agrokultury miejskiej (wybranymi jej formami). Łódź ma możliwość pokazania dorobku zarówno własnego, jak i miast satelickich, doświadczeń w zakresie miejskich upraw ogrodnich czy miejskiego rolnictwa. Przedstawione w opracowaniu opinie, potrzeby i oczekiwania mieszkańców Łodzi pod kątem wykorzystania i rozwoju istniejących potencjałów terenów zieleni, stanowią wkład w przygotowanie Studium Wykonalności dla Zielonego EXPO. To, czy określone formy modelu agrokultury zostaną włączone do kolejnego dużego projektu dla Łodzi, zależy od władz lokalnych, a także od wsparcia inicjatywy przez władze centralne.

Literatura

- Kuc S., 2014, *Technologies and Innovations at the IBA and IGS Exhibitions – Hamburg 2013*. Czasopismo Techniczne.
- Philips A., 2013, *Designing Urban Agriculture*. John Wiley & Sons Inc., New York.
- Rembarz G., 2019, *Koncepcja metropolitalnego slow-przedmieścia jako narzędzie poprawy jakości życia w międzymieście*. Zarządzanie Publiczne, 1(45), Zeszyty Naukowe ISP, UJ:19-34.
- Sieverts T., Koch M., Stein U., Steinbusch M., 2005, *Zwischenstadt – Inzwischen Stadt?* Müller + Busmann, Wuppertal.
- Sondaż UML: EXPO 2024, 2019, [<https://expo2024.uml.lodz.pl/>, dostęp: 31.05.2019 r.].
- Sroka S., 2014, *Definicje oraz formy miejskiej agrokultury – przyczynek do dyskusji*. Wieś i Rolnictwo, Nr 3n (164): 88-91; 97-99.
- Strzelecka E., 2017, *Małe miasta a nowoczesne modele rozwoju miast*, [w:] *Alternatywne modele rozwoju miast – sieć miast Cittaslow*, E. Strzelecka (red). Wyd. Naukowe PŁ, Łódź.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi*, 2019, Uchwała Nr VI/215/19 Rady Miejskiej w Łodzi z 6 marca 2019 r.: 75-77.
- Szkup R., 2013, *Użytkowanie rodzinnych ogrodów działkowych (ROD) przez społeczność wielkomiejską. Przykład Łodzi*. Wyd. UŁ, Łódź.
- Tölle A., 2010, *Restrukturyzacja miejskich obszarów nadwodnych. Aspekty urbanistyczne, zarządzające i społeczno-kulturowe*. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań: 27-29.
- Uchwała Nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z 10 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji*, [<https://www.infor.pl/akt-prawny/U72.2016.049.0001197,uchwala-nr-xxv58916-rady-miej->

skiej-w-lodzi-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-iobszaru-rewitalizacji-miasta-lodzi.html, dostęp: 20.02.2020 r.]

Woźna M., 2019, *Wystawa Expo Horticultural 2024 jako integralny aspekt zrównoważonego rozwoju Łodzi*. Praca inżynierska pod kier. E. Strzeleckiej, Politechnika Łódzka, Łódź.